Bijbelse dromen (3): De droom van Claudia Procla

Ik heb geleden om deze Rechtvaardige (Mt 27,19)

<u>Lezing</u>:

Jezus wordt voor Pilatus geleid. (...)
Op dat moment treedt een lakei naar voren met op een blaadje een briefje van mevrouw Pilatus. Zij heeft een droom gehad.
De engel die de mensen dromen laat dromen, is die nacht weer verschenen, net als in het prille begin van het leven van de man die nu voor Pilatus' rechterstoel staat. 'Uitwijken', waarschuwde de engel Jozef toen in zijn droom.
Een briefje van mevrouw. De zitting wordt een ogenblik geschorst, de dienaren rondom de troon staan er stiekem bij te grinniken. Vrouwen!
Ja, vrouwen. Net als bij Marcus zijn het bij Matteüs de vrouwen die verstaan wie Jezus is, terwijl de mannen tegen hem samenspannen. Was er eerst een joodse vrouw die Jezus gezalfd heeft, nu is het een vrouw uit de heidenen die aanvoelt wat hier gaande is en die tracht het onheil te keren: 'Pontius, ik heb vannacht gedroomd van die man. Hij is een rechtvaardige.'
Pilatus heft de ogen ten hemel. Waarom laat ze de politiek niet aan de vakman over?
'Je moet hier buiten blijven, Pontius, die man is een rechtvaardige, ik heb in mijn droom veel om hem geleden'.

Nico Ter Linden, Het verhaal gaat... Deel 2, p. 274

<u>Toespraak</u> :

Er staan veel dromen vermeld in de Bijbel, mooie dromen, spectaculaire dromen, poëtische dromen, dromen die een wending teweegbrengen…
En minstens 60 maal staat er het woord droom. Bij Isaak, Jakob, Jozef, Daniël, Salomo, Jozef vader van Jezus, de drie Wijzen… Keuze genoeg!
En toch kozen Mieke, Kevin en Jessika voor één enkel vers uit het Mattheüsevangelie, een droom vanwege een vrouw zonder naam, midden het proces van Jezus.
De tekst van Nico Ter Linden is prachtig, terwijl het gebeuren in de grondtekst zeer sober wordt weergegeven in 27 Griekse woorden:

"Laat je niet in met deze Rechtvaardige! Om hem heb ik namelijk vannacht in een droom veel moeten doorstaan."

Letterlijk: ***Niets tussen jou en deze Rechtvaardige***…

Er zijn 3 personen aanwezig in deze zin:
Jij = Pilatus,
de Rechtvaardige = Jezus,
Ik = vrouw van Pilatus

Laat ons beginnen met Pontius Pilatus: een Romeinse procurator, maar niet van zo hoge afkomst, zegt men, en daarom naar een lastige streek gestuurd om ze in naam van de Keizer te besturen. Misschien heeft hij het dikwijls moeilijk gehad om het weerbarstige Joodse volk onder zijn gezag te krijgen en moest hij dikwijls dubieuze schikkingen treffen. En zelfs af en toe zijn handen vuil maken in de modder van compromissen om de gevestigde orde toch enigszins in stand te houden. Ja, politiek is nu eenmaal de kunst van het mogelijke, aan de kant van de sterkste of de meest populaire…

Nu de vrouw van Pilatus, waar het om te doen is. Ze heeft geen naam, geen functie… en toch durft ze het aan om in de vroege morgen, midden een proces op leven en dood, een boodschap te laten brengen naar de procurator. En dan nog als vrouw!

Toespraak in De Lier, 17 juni 2018, Monique de Buck

De H. Bloedprocessie geeft een bewogen kijk op het tafereel: op een statige praalwagen komt de vrouw van Pilatus in hoogsteigen persoon haar beangstigende droom aan hem vertellen.

Maar in de tekst doet ze dat heel discreet, en deze afbeelding is de tekst zeer getrouw:

Mozaïek in de kathedraal van Palermo

Personages: Pilatus (met naam) op zijn rechterstoel, geflankeerd door een gewapende Romeinse soldaat, de bode die zich haast, de vrouw zonder naam in de deuropening.

Je kan ook enkele woorden van die melding ontcijferen:

iusto (rechtvaardige), midden eerste regel,

multa (enim) passa (veel geleden, ~ passie), tweede regel

visu (droom)[1], begin derde regel

Apokriefe geschriften (niet officiële 'evangelies', o.a. de *Akten van Pilatus* of het *Evangelie van Nicodemus*) en commentaren van vroegchristelijke schrijvers geven ons wat meer info. Deze vrouw zou van hoge afkomst zijn, zelfs een kleindochter van Keizer Augustus en haar naam wordt bekend gemaakt: Claudia Procla. Pilatus zou zijn belangrijke functie aan haar te danken hebben. Ook het feit dat ze toelating krijgt om haar echtgenoot naar Palestina te volgen getuigt van haar belang, want vrouwen bleven doorgaans in Rome…
Er moet dus een hechte band geweest zijn tussen man en vrouw… Vermits er iets is "tussen hem en haar" (als een omgekeerde echo van *Niets tussen jou en de Rechtvaardige*), probeert ze dat gewicht in de weegschaal (van Vrouwe Justitia!) te werpen, nochtans goed wetende dat Pilatus een rasechte Romein is, onvoorwaardelijk trouw aan Caesar en de Pax Romana. En ook, dat voor een Romein dromen geen bedrog zijn, maar een teken vanwege de goden…

Daarom (denk ik…), zegt ze niet "de Rechtvaardige lijdt, wees rechtvaardig", maar "***IK*** lijd om de Rechtvaardige…"
Mijn eerste reactie was: dat is toch minstens een egocentrische uitspraak, en dat is het ook, maar wellicht heeft ze hun intieme band als strategie gebruikt?
"Red hem omwille van mij…"

Helaas, Pilatus kijkt haar niet aan… en is daarbij té politiek correct om zijn ambt op het spel te zetten, want als hij Jezus, zogenaamde Koning der Joden, vrijlaat, dan verraadt hij zijn keizer en moet hij aftreden.

[1] Referentie Vulgata: *Nihil tibi et iusto illo: multa enim passa sum hodie per visum propter eum*

En dan die spreekwoordelijke scène: Hij wast zijn handen in onschuld, verschuilt zich achter de Wet, achter de fanatieke volksopruiers… : *Ik niet, ik ben onschuldig van dit bloed.*
Hoe kan je nu jezelf vergeven, tot onschuldige verklaren, jezelf buiten spel zetten terwijl het maar aan jou ligt om een fatale afloop te vermijden? Je maakt je juist wél schuldig aan een – politiek gezien – 'onschuldig' oordeel, netjes volgens de Wet.

Terwijl de vrouw van Pilatus toch een eigennaam krijgt in latere geschriften – en zelfs heilig genoemd bij de orthodoxe Kopten en Ethiopiërs, gevierd op 18 juni (morgen dus – zal men daarentegen Pilatus' historische naam miljarden keren vermelden in het Credo: "die geleden heeft onder Pontius Pilatus".

Laat me iets vertellen om dit verder te illustreren.

Patrick zou mee op reis gaan naar Sicilië, het heeft niet mogen zijn…
Hij had ons aangeraden om in Palermo de kapel van de Rozenkrans te bezoeken, een uniek barok kunstwerk van Giacomo Serpotta, volledig in sneeuwwitte stuc uitgevoerd.
Alle mysteries van de Rozenkrans worden er uitgebeeld: vreugdevolle, droeve, glorievolle mysteries.
En boven elk tafereel staat er een trio van putti, kleine mollige baby-engeltjes.
Onze boeiende gids vertelde hoe een Amerikaanse geleerde, Donald Garstang, er een uitgebreide studie van maakte en stuk voor stuk die putti's interpreteerde.
Soms kan je wel spontaan zien dat ze bij het tafereel mooi passen, zoals boven de Geboorte, een putti met een vinger op de lippen om het kind niet wakker te maken…

Putti in Oratorio del Rosario in S. Cita (Giacomo Serpotta), boven de geseling van Jezus

Maar boven de 'geseling van Jezus' is het wat enigmatisch, tenzij je nu goed geluisterd hebt!
Hier staan deze drie: één die zich met ogen dicht afwendt, één die vadsig neerligt op kussens, en één die iets met aandrang komt melden.
Je hebt het al geraden: een allusie op Pilatus en zijn vrouw… en misschien van de blinde Justitie? Of van iemand die het niet verder kan verdragen?
Kortom, deze allegorie heeft mij diep geraakt…

Een man, een vrouw, die elk op hun manier er niet in slagen de Rechtvaardige te redden…
Wanneer heb ik in hun schoenen gestaan? met schamele pogingen om het op te nemen voor iemand, of door niet ten einde toe recht te spreken, met alle consequenties van dien?

Misschien zullen we ook eens een Pilatus en zijn vrouw op de lege plek zien te zitten?

Kan zijn? Peut-être?

En laat me nu zelf eens een beetje dromen… Niemand van ons heeft moeite om de naam van een Rechtvaardige in te vullen in dit verhaal: Jezus die wordt veroordeeld omdat hij wetten doorbreekt, Oscar Romero van El Salvador die binnenkort wordt heiligverklaard, de moeders van de Plazo Mayo, alwie spijts de wet vandaag migranten in huis neemt, ons aller Patrick die ons telkens op de lege plek wees …

In Jeruzalem is er een dreef waar aan weerskanten bomen zijn geplant, als eerbetoon, levendige herinnering aan wie Joden heeft gered tijdens de Shoah.
De dreef van de Rechtvaardigen.

Wel, ik droom (ik mag ook eens dromen…) dat er in de tuin van de Nieuwe Pastorie zo'n boom wordt geplant, een amandelboom als lentebode voor de lente bij Jeremia, een moerbeivijgeboom waar Zacheüs in zat, de boom waaronder Nathanaël mijmerde, een brandende bremstruik…

Een statige Libanonceder, symbool voor rechtvaardigheid?

Of een gewone appelboom, recht uit het Paradijs,
met een plaatje voor Patrick en al zijn gelijkgezinden:

Aan de Rechtvaardige(n).

Kan zijn? Misschien? Peut-être?

Monique de Buck
De Lier, 17 juni 2018

Bronnen (via Internet)
Baudoin Anne-Catherine, *La femme de Pilate dans les Actes de Pilate*, recension grecque A (II,1).

Preken van G. van den Berg, A. Noordegraaf en Pierre Bühler

Voor de sfeer: Schmitt Eric-Emmanuel, *L'Evangile selon Pilate,* Albin Michel, 2000

Dank aan reisgenoot Patrick Grijspeerdt voor zijn foto's